

Το no man's land της Βένιας Σταματιάδη. :: left.gr

left.gr/news/no-mans-land-tis-venias-stamatiadi

Γνωρίσαμε τη Βένια Σταματιάδη στο No Man's Land της Αλεξάνδρας Μπάντεα, σε σκηνοθεσία Γιώργου Λύρα, που ανέβηκε στο Από Μηχανής Θέατρο και θελήσαμε να μάθουμε περισσότερα.

Οι καταβολές σου ποιες είναι;

Έχω τελειώσει το τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ, στο Καποδιστριακό. Τελείωσα το Θέατρο Τέχνης, το 2010, δούλεψα τρία χρόνια ως ηθοποιός και μετά έδωσα εξετάσεις στο Εθνικό Θέατρο της Γαλλίας (Κονσερβατουάρ - CNSAD), πέρασα και έκανα μεταπτυχιακό στην υποκριτική. Έμεινα στο Παρίσι τρία χρόνια. Δούλεψα κι εκεί για λίγο. Τώρα είμαι σε μια μεταβατική φάση. Ένα διάστημα θα είμαι εδώ, ένα διάστημα θα πάω στο Παρίσι. Ιδανικά θα ήθελα να βρω μια ισορροπία ανάμεσα στα δύο. Αυτό μ' ενδιαφέρει πολύ. Μ' ενδιαφέρει πώς το σύγχρονο γαλλικό κείμενο μπορεί να έρθει εδώ, αλλά και πώς το ελληνικό κείμενο μπορεί να πάει εκεί. Δυστυχώς ούτε η σύγχρονη γαλλική δραματουργία είναι γνωστή εδώ, ούτε η ελληνική εκεί.

Από το Θέατρο Τέχνης στο Κονσερβατουάρ, πώς ήταν η μετάβαση;

Υπάρχουν σημαντικές διαφορές. Η μεγαλύτερη διαφορά, νομίζω, είναι ότι εκεί πάνω από όλα είναι το κείμενο. Ο σκηνοθέτης και όλος ο θίασος έχουν στόχο να υπηρετήσουν τον συγγραφέα, με αποτέλεσμα να κάνουν φοβερή σπουδή πάνω σ' αυτό. Το κείμενο γίνεται παρτιτούρα. Αυτό σημαίνει εις βάθος δραματουργική ανάλυση με τα σημεία στίξης να παίζουν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο και οι σκηνικές οδηγίες επίσης... έμαθα πολύ καλά

πώς να αναλύω ένα κείμενο, πώς το κείμενο να γίνεται όπλο για την υποκριτική μου. Εδώ είμαστε πιο ενστικτώδεις στον τρόπο που παίζουμε, δηλαδή ανέβα πάνω στη σκηνή και δοκίμασε το ένα, δοκίμασε το άλλο, δοκίμασε το τρίτο, να δεις πώς θα πάει. Οι Γάλλοι έχουν μια πιο «επιστημονική» προσέγγιση, πιο εγκεφαλική, μέχρι να φτάσουν στο σκηνικό κομμάτι. Για μένα η σύνθεση των δύο είναι το ιδανικό.

Το καλοκαίρι είδαμε στο Φεστιβάλ Αθηνών για πρώτη φορά στην Ελλάδα έργο της Μπάντεα. Και τώρα εσείς ανεβάσατε μια σύνθεση δύο μικρότερων έργων της. Τι σας οδήγησε σ' αυτήν την επιλογή;

Στο Παρίσι, η Μπάντεα είναι πολύ γνωστή (μένει εκεί και έχει βραβευτεί επανειλημμένα), οπότε την ήξερα. Στο *Aller-retour* έπεσα κάπως τυχαία. Είναι η ιστορία μιας γυναίκας κι ενός άνδρα που προσπαθούν να διαφύγουν από τη Ρουμανία του Τσαουσέσκου. Μου φάνηκε επίκαιρο, οι ουδέτερες ζώνες, οι χώρες και οι τόποι περάσματα, αλλά και ενδιαφέρον ως κείμενο. Προσέγγισα τη συγγραφέα. Συμφώνησε να το μεταφράσω, για να το ανεβάσουμε στην Ελλάδα, και, στη συνέχεια, η ίδια μας πρότεινε τη σύνθεσή του με το δεύτερο έργο, το *Varisia, 13 Juillet*, το οποίο επίσης αναφέρεται στις ουδέτερες ζώνες, στην Κύπρο του πολέμου (σύνθεση-διασκευή: Γιώργος Λύρας).

Η έννοια του περάσματος είχε ιδιαίτερη σημασία επειδή η χώρα μας αυτήν τη στιγμή είναι μια χώρα που και αποτελεί πέρασμα, δηλαδή άνθρωποι φεύγουν από κάπου, περνάνε από την Ελλάδα για να πάνε κάπου αλλού, αλλά και άνθρωποι από την Ελλάδα φεύγουν και πάνε να αναζητήσουν την τύχη τους αλλού. Μου φάνηκε ενδιαφέρον να μιλήσει κανείς για τη μετανάστευση, χωρίς να εστιάσει στην επικαιρότητα, αλλά μιλώντας για διαφορετικές συνθήκες, διαφορετικές χώρες, όπου, όμως, το θέμα ότι φεύγω από κάπου να πάω κάπου αλλού, είμαι ξένος, μεταναστεύω, είμαι σε μια ουδέτερη ζώνη, ανάμεσα στο ένα και στο άλλο και δεν ξέρω και ακριβώς τι είμαι, δεν είναι αποκλειστικότητα της σημερινής Ελλάδας, αλλά είναι παρόν όπου υπάρχουν τέτοια φαινόμενα, ανεξαρτήτως εποχής και τόπου.

Με ενδιέφερε επίσης ότι τα έργα αυτά διαπραγματεύονται την έννοια του ξένου, τι σημαίνει να είσαι ξένος κάπου, όπως και το θέμα της γλώσσας. «Έχω ξεχάσει τη γλώσσα μου» λέει κάποια στιγμή η ηρωίδα. Το πώς να εκφράσεις αυτά που θέλεις, χρησιμοποιώντας μια ξένη γλώσσα. Αυτό είναι ένα πράγμα που το έζησα και εγώ, σε έναν βαθμό, τον πρώτο καιρό στο Παρίσι, κι ας ήξερα γαλλικά γιατί δεν έχεις την άνεση που έχεις στη μητρική σου γλώσσα να πεις αυτό που θες, είναι το μέσο πιο δύσκολο.

Το έργο μιλάει για τη Ρουμανία και την Κύπρο. Έχεις πάει σ' αυτά τα μέρη;

Στη Λευκωσία.

Το αποτύπωμα του έργου το είδες πουθενά γύρω σου;

Η Λευκωσία είναι μια πόλη χωρισμένη στα δύο. Είναι φοβερό να περπατάς σε ένα δρόμο σαν την Ερμού γεμάτο μαγαζιά, καφετέριες, και ξαφνικά να έχει φυλάκιο, να πρέπει να δείξεις ταυτότητα για να περάσεις. Και παρόλο που δεν μιλάμε για μια πόλη-φάντασμα σαν τα Βαρύσια, αυτή η περιοχή, γύρω από το φυλάκιο, είναι σαν να έχει μείνει

κολλημένη στη δεκαετία του εβδομήντα. Τα μαγαζιά, τα κτίρια... Υπάρχει μια αίσθηση ότι έχει κολλήσει ο χρόνος, ότι έχει κολλήσει το ρολόι εκεί πέρα. Και είναι τεράστια η αντίθεση ανάμεσα στο σύγχρονο κομμάτι της Λευκωσίας, με τα μαγαζιά, τις καφετέριες και το κομμάτι γύρω από το φυλάκιο, που είναι σαν να γύρισες ένα διακόπτη.

Στους ανθρώπους εκεί αισθάνεσαι...

Μια εκκρεμότητα; Ναι. Στους Ελληνοκύπριους που γνώρισα, υπάρχει ένα τεράστιο ποσοστό που δεν θέλει να πάει στην απέναντι πλευρά γιατί δεν θέλουν να δείξουν διαβατήριο ή ταυτότητα. Μπαίνω στη θέση τους και καταλαβαίνω τη λογική τους. Δεν θέλουν να νομιμοποιήσουν το ψευδοκράτος. Ακόμα και νεαρά άτομα, που δεν έχουν ζήσει την ίδια την εισβολή, αλλά γεννήθηκαν σ' αυτό το καθεστώς. Οπότε ναι, υπάρχει μια εκκρεμότητα, δεν θέλουν να αποδεχτούν την κατάσταση αυτή.

Στη μία ιστορία, βλέπουμε την αγάπη υπό το καθεστώς Τσαουσέσκου, και, στην άλλη, ανάμεσα σε μια ελληνοκύπρια και σ' έναν τουρκοκύπριο, την εποχή του πολέμου... τι ρόλο παίζει σ' αυτές τις συνθήκες;

Η αγάπη αποτελεί κινητήρια δύναμη. Όπως συμβαίνει με την πρώτη αγάπη Εκείνης στη Ρουμανία, που τον φυλάκισαν και ίσως να έχει πεθάνει στη φυλακή. Αυτό αποτελεί τον κινητήριο μοχλό, αυτό την ωθεί να πει «Εγώ θα περάσω απέναντι να πάω να φωνάξω για όλα αυτά που συμβαίνουν εδώ».

Το γεγονός, δε, ότι έχει έναν άνθρωπο που θα έρθει μαζί της –ακόμα κι αν είναι πεισμένη ότι δεν θα τα καταφέρει, αλλά παρ' όλα αυτά ελπίζει– το κάνουμε αυτό πολλές φορές στη ζωή μας–, κι αυτό αποτελεί κινητήριο μοχλό.

Στο δεύτερο έργο, όταν όλοι φεύγουν, η Αδράστεια κάνει την επανάσταση της μένοντας, λέει, «Εγώ θα μείνω εδώ να σε περιμένω να γυρίσεις». Πάλι η αγάπη είναι κινητήριος μοχλός, όχι κινητήριος, αλλά μοχλός για να μείνει.

Η ηρωίδα που υποδύεσαι όταν διασχίζει τον Δούναβη σταματάει, δεν συνεχίζει το δρόμο της. Τι είναι αυτό που την εμποδίζει;

Την έχει εξαντλήσει η δοκιμασία του περάσματος... Έχει χάσει τις δυνάμεις της. Πολλές φορές όταν μιλάμε για τη μετανάστευση έχουμε στο μυαλό μας το πριν και το μετά, τι κάνει τον κόσμο να θέλει να φύγει από κάπου και τι κάνει αυτός ο κόσμος όταν φτάσει κάπου αλλού. Και στα έργα το βλέπουμε αυτό, για παράδειγμα στις *Τρεις αδερφές*, βλέπουμε τι είναι αυτό που σπρώχνει τις αδερφές να θέλουν να φύγουν. Το κομμάτι, όμως, του περάσματος είναι από μόνο του ένα κεφάλαιο. Ένας άνθρωπος που διασχίζει κολυμπώντας τον Δούναβη, αυτό είναι από μόνο του ένα απίστευτο δράμα. Δεν φεύγεις και φτάνεις ίδιος.

Η ηρωίδα ξεκινάει ελπίζοντας, ξεκινάει με ένα πολύ μεγάλο χρέος, πολιτικό και ηθικό, αυτό τροφοδοτεί την ελπίδα της και αντιπαλεύει το φόβο της. Η διαφορά ανάμεσα σε Εκείνη και σε Εκείνον είναι ότι Εκείνη καταργεί το φόβο της, πιστεύοντας σε κάτι ανώτερο,

ντοπαρισμένη από ένα πιστεύω, από μία ελπίδα να βρει μια καινούργια ζωή και γι' αυτό καταφέρνει να περάσει το ποτάμι, αλλά η διαδρομή είναι τελικά που την εξαντλεί και κάνει το πισωγύρισμα, και καταλήγει να δουλεύει σε ένα μπαρ στα σύνορα.

Οι δύο ήρωες συναντιούνται μετά από δέκα χρόνια. Πώς εγγράφεται σ' αυτή τη συνάντηση το πέρασμα του ποταμού;

Τους χώρισε για πάντα το ποτάμι. Γι' αυτό και δεν μπορούν να είναι ξανά μαζί. Αυτό το ποτάμι, με όλη τη συμβολική έννοια του ποταμού, μπαίνει ανάμεσά τους. Πολλοί θεατές βλέπουν το ποτάμι από μια προσωπική, συναισθηματική πλευρά, όπως όταν χωρίζεις από μια σχέση: πόσο εύκολο είναι να γεφυρώσεις αυτό το χάσμα, να γυρίσεις πίσω; Στην προκειμένη περίπτωση, το ποτάμι έχει μπει ανάμεσά τους, είναι αυτό που του λείπει στο τέλος, «Δεν ανήκουμε πια στον ίδιο κόσμο. Εγώ είμαι από εδώ και εσύ είσαι από εκεί».

Όλοι οι ήρωες της Μπαντέα είναι θετικοί;...

Όλοι οι χαρακτήρες είναι, κατά μία έννοια, αρχετυπικοί... δεν έχουν δίκιο ή άδικο, όλοι προσπαθούν να πετύχουν έναν στόχο, με τον έναν ή με τον άλλο τρόπο, και όταν αποτυγχάνουν το αποδέχονται. Εκείνη έχει στόχο να περάσει απέναντι και να καταγγείλει το καθεστώς. Αποτυγχάνει, το αποδέχεται. Εκείνος λιποψυχεί, ίσως φοβάται, και δεν καταφέρνει να κάνει το βήμα που έχουν συμφωνήσει. Αποτυγχάνει, το αποδέχεται και αυτός. Το ίδιο και με την Αδράστεια και τον Ασκίμ. Δεν έχουν δίκιο ή άδικο, δεν είναι ο ένας κόντρα στον άλλον. Εκπροσωπούν αρχετυπικά, νομίζω, κάποιους χαρακτήρες, παραμένοντας άνθρωποι.

Όταν πήγες στο Παρίσι, διέσχισες και εσύ ένα μεγάλο ποτάμι, αεροπορικώς. Και έτσι όμως δεν είναι κάτι που το κάνει ο οποιοσδήποτε. Τι είναι αυτό που λείπει; Η ελπίδα; Εσύ πώς αποφάσισες να φύγεις;

Υπάρχουν άνθρωποι που φεύγουν παρ' όλα αυτά. Υπάρχουν και άνθρωποι που μένουν. Εγώ δεν έφυγα ρίχνοντας μαύρη πέτρα πίσω μου. Η ηρωίδα, όταν φεύγει, θέλει να πάει πολύ μακριά και να ρίξει μαύρη πέτρα πίσω της. Η δική μου ιστορία διαφέρει. Εκείνη θέλει να μιλήσει γι' αυτό που συμβαίνει, αλλά όχι να γυρίσει πίσω. Μιλάει γερμανικά, θέλει να πάει στη Βιέννη, στη Φρανκφούρτη και να αρχίσει μια καινούργια ζωή, ένα καινούργιο κεφάλαιο στη ζωή της. Στη δική μου περίπτωση ήταν πολύ πιο απλό. Ήθελα να δω τι συμβαίνει αλλού, στο θέατρο, στο πώς θα κάνω τη δουλειά μου.

Και ποια είναι τα επόμενα σχέδιά σου;

Τώρα δουλεύω βοηθός σκηνοθέτη στον *Καλιγούλα*, μια παράσταση που σκηνοθετεί η Αλίκη Δανέζη Knutsen και θα ανέβει στο Δημοτικό Θέατρο Πειραιά, τον Φεβρουάριο. Το *No man's land* θα κάνει μια παράσταση στο Παρίσι, μέσα στο 2017, με την υποστήριξη της ελληνικής και της ρουμανικής πρεσβείας στη Γαλλία. Κι αν όλα πάνε καλά, τον Ιούνιο θα έχω γυρίσματα για μια μεγάλου μήκους γαλλοϊσπανική ταινία.

Είχες προσδοκίες από την Αριστερά στην κυβέρνηση; Βλέπεις κάποια αλλαγή στο χώρο του σύγχρονου πολιτισμού;

Όχι. Ίσα ίσα πάει από το κακό στο χειρότερο. Δεν υπάρχει στήριξη στον πολιτισμό. Κανενός είδους στήριξη. Δεν υπάρχει ένα δομημένο πλαίσιο, ώστε να μπορούν οι ηθοποιοί και όλοι όσοι εργάζονται στο θέατρο να εργάζονται και όχι να κάνουν χόμπι. Δεν υπάρχουν κρατικές επιχορηγήσεις... την πίτα τη μοιράζονται ελάχιστοι. Τα ιδρύματα παίζουν τεράστιο ρόλο και παίρνουν και τα ΕΣΠΑ ακόμα. Αναρωτιέμαι πραγματικά δηλαδή αν όντως χρειάζεται το Ίδρυμα Ωνάση να πάρει ΕΣΠΑ. Αντιμετωπίζομαστε δε σχεδόν ή εντελώς ως χομπίστες. Στη Γαλλία, όταν είσαι ηθοποιός και δουλέψεις μία σαιζόν, στη συνέχεια δικαιούσαι κρατικό επίδομα (περίπου όσο ο βασικός μισθός), επειδή είσαι εποχιακός εργαζόμενος. Έχεις δηλαδή την ασφάλεια ότι μπορείς να ζήσεις κάνοντας τη δουλειά σου. Εδώ πρέπει να κάνεις μια άλλη δουλειά και να παίζεις στο θέατρο όταν βρεθεί χρόνος, γιατί έτσι κι αλλιώς είναι δεδομένο ότι εδώ από το θέατρο δεν μπορείς να ζήσεις. Αυτό είναι τεράστιο πρόβλημα... γιατί οι άνθρωποι του θεάτρου θέλουν να δουλέψουν, γιατί είναι η δουλειά τους, και ταυτόχρονα πρέπει να υπερασπίζονται ότι είναι δουλειά και δεν είναι ψώνιο. Έχουμε φτάσει στο σημείο να θεωρείται ντιβίστικο να ζητήσεις να πληρωθείς.

Πάντως, ένα πράγμα που θα μπορούσε να γίνει είναι να δοθεί στήριξη σε νέους ανθρώπους. Επιτέλους να μπορέσουν να κάνουν πράγματα με κανονικούς όρους. Να κάνουν προτάσεις, να ξεκολλήσουμε επιτέλους από τα έργα που έχουμε δει χίλιες πεντακόσιες φορές.

Άρα μιλάμε πάλι για ένα καθεστώς επιχορηγήσεων;

Να δοθεί έδαφος ώστε νέες προτάσεις να μπορούν να βγουν μπροστά.

Πώς θα μπορούσε να γίνει αυτό; Τι είναι αυτό που λείπει; Ιδέες;

Όχι. Η στήριξη αυτών των ιδεών. Η οικονομική στήριξη. Διαφορετικά, είναι φαύλος κύκλος. Μόνο το κράτος έχει τη δυνατότητα να πει, εγώ πιστεύω και προσπαθώ να βγάλω μπροστά μια νέα ιδέα. Αν πας στον ιδιώτη, ο ιδιώτης θα σου πει εγώ έχω ένα ταμείο και πρέπει να γεμίσω το θέατρο, είμαι επιχείρηση. Επομένως, αν δεν είσαι όνομα, αν δεν έχεις παίξει σε πέντε σίριαλ να σε ξέρουνε, αν δεν είναι γνωστό το έργο που θες να ανεβάσεις, δεν θα μου φέρεις εισιτήρια και εγώ θα μπω μέσα. Έτσι γίνεται ένας φαύλος κύκλος γιατί ο επιχειρηματίας θα πάρει αυτόν που θα του τα φέρει... λογικό, δεν είναι παράλογο, βάζει τα λεφτά του, οπότε θέλει να τα πάρει πίσω και με κέρδος, αυτός είναι ο νόμος της αγοράς.